

شناسایی و اولویت بندی موانع زنجیره تامین سبز با استفاده از روش فرایند تحلیل سلسله مراتبی

(AHP)

(مطالعه موردی صنعت پتروشیمی)

حسن فارسیجانی^۱

زهرا ابراهیمی^۲

ریحانه کشاورز^۳

چکیده:

در یک تعریف کلی، مدیریت زنجیره تامین سبز، مجموعه اقدامات داخلی و خارجی بنگاه ها در سراسر زنجیره تامین است که به بهبود محیط زیست و جلوگیری از آلودگی منجر می شود. از این رو شناسایی موانع زنجیره تامین سبز و اولویت بندی آن ها برای هر شرکتی بسیار مهم می باشد. در این مقاله با استفاده از روش فرایند تحلیل سلسله مراتبی، به عنوان یک روش تصمیم گیری چند معیاره، پرداخته می شود. در گام اول به بررسی موانع پیاده سازی زنجیره تامین سبز در شرکت پتروشیمی عسلویه پرداخته شد و نهایتاً موانع اصلی با نظر خبرگان امر در این زمینه انتخاب شد. پس از نهایی شدن موانع در گام بعد پرسشنامه مقایسات زوجی توسط ۴ تن از خبرگان صنعت پتروشیمی تکمیل گردید. این موانع به دو دسته داخلی و خارجی تقسیم بندی شده و در صدد آن هستیم که معیارهای هر کدام از موانع را اولویت بندی کنیم. در پایان به این نتیجه رسیدیم که تاثیر موانع داخلی بیشتر از موانع خارجی می باشد و در موانع داخلی تاثیر منابع بر پیاده سازی زنجیره تامین در صنعت پتروشیمی بیشتر است.

^۱ دانشیار دانشگاه شهید بهشتی

^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه شهید بهشتی

^۳ دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه تربیت مدرس

واژگان کلیدی: زنجیره تامین سبز، موانع داخلی، موانع خارجی، تحلیل سلسله مراتبی

مقدمه:

توجه به مسائل زیست محیطی و منابع زیستی امروزه از اهمیت به سزای برخوردار است بطوری که صاحبان صنایع را بر آن داشته است تا با رعایت نکات زیست محیطی به عنوان یک مزیت رقابتی، گامی موثر در جهت بهبود عملکرد سازمان و محصولات تولیدی خود بردارند (۱) زنجیره تأمین که علاوه بر تمامی فعالیتهای مرتبط با جریان تبدیل کالا از مرحله ماده خام تا تحویل کالا به مصرف کنندگان نهایی، جریان اطلاعات را نیز در برمی گیرد، تأثیر بالقوه مهمی بر محیط اجتماعی و همچنین محیط زیست خواهد داشت (۲) مدیریت زنجیره تأمین سبز به دنبال یکپارچه سازی نیازهای زیست محیطی با سیستم های مدیریت زنجیره تأمین است. (۳) . اگر در دو دهه گذشته مشتری گرایی عامل مزیت رقابتی سازمان محسوب می شد، امروزه به دلیل چالش های ایجاد شده از طریق مشتری گرایی سازمان ها از این تمرکز فاصله گرفتند، مشتری همواره بهترین محصول ارزانترین و سریعترین آنها را می خواست این نگرش باعث آلودگی محیط زیست و تولید محصولات فرآیند هایی گردد که با محیط زیست هماهنگ نبوده، بنابراین سازمان ها بقای خود را در مسئولیت پذیری در ۳ حوزه اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی یافته اند. (۴). سازمان ها باید مدیریت محیط زیست را در تمام چرخه عمر محصولات شان به کار گیرند تا از بهبود عملکرد زیست محیطی زنجیره تأمین اطمینان حاصل کنند. در واقع اساس زنجیره تأمین سبز بر یکپارچگی مدیریت محیط زیست و مدیریت زنجیره تأمین برای کنترل اثرات زیست محیطی در چرخه عمر محصول به وسیله تسهیم اطلاعات و هماهنگی و همکاری تمام اعضای زنجیره تأمین است. مدیریت زنجیره تأمین سبز، یکپارچه کننده مدیریت زنجیره تأمین با الزامات زیست محیطی در تمام مراحل طراحی محصول، انتخاب و تأمین مواد اولیه، تولید و ساخت، فرآیند های توزیع و انتقال، تحویل به مشتری و بالاخره پس از مصرف، مدیریت بازیافت و مصرف مجدد به منظور بیشینه کردن میزان بهره وری مصرف انرژی و منابع همراه با بهبود عملکرد کل زنجیره تأمین است (۵). برای یک شرکت زیست سازگار بودن به اندازه کافی خوب نخواهد بود اگر تأمین کنندگانشان، به اندازه کافی خوب نباشند. برای شرکت ها ضروری است تا تأمین کنندگانشان و تأمین کنندگان تأمین کنندگانشان را مورد ممیزی قرار دهند تا اطمینان یابند هر شرکتی (چه محلی و چه جهانی) که بر روی محصولاتشان اثر گذار است، با رهنمودهای سبز، سازگاری دارد (۶). سبز کردن زنجیره تأمین هم در سطح فردی و هم ملی برای شرکت ها مزایایی دارد. در سطح فردی، برنامه های زنجیره تأمین سبز باعث مزایای رقابتی معینی می شود؛ نظیر هزینه های کمتر، محصولات سبزتر و ادغام بهتر با تأمین کنندگان. در سطح ملی، زنجیره تأمین سبز می تواند بازارهایی را برای محصولات سبز ایجاد کند، همچنین باعث تطبیق بهتر تأمین کنندگان با مسائل محیطی گردد. سبز کردن زنجیره تأمین می تواند باعث بهبود موقعیت رقابتی شرکت از طریق کاهش هزینه ها گردد (۷). اگرچه زنجیره تأمین سبز منافع متعددی را برای سازمانها و محیط زیست به همراه دارد (۸)، با این حال باید به این نکته توجه نمود که موانع گوناگونی نیز بر سر راه پذیرش آن قرار گرفته است. بررسی ادبیات پژوهش نشان میدهد که موانع زنجیره تأمین سبز کمتر مورد توجه و بررسی محققین پیشین قرار گرفته است (۹). هدف از این پژوهش، شناسایی موانع مختلف و رتبه بندی آن ها در شرکت پتروشیمی می باشد.